

Advies over het versterken van studentenparticipatie door de Vlaamse instellingen hoger onderwijs

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs op 16 november 2017

Uitgebracht door de Raad Hoger Onderwijs op 12 juni 2018 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep Studentenparticipatie op 22 februari 2018, 29 maart 2018 en 3 mei 2018 onder voorzitterschap van Marie Desrousseaux

Dossierbeheerder: Isabelle De Ridder

1 Situering

Studentenparticipatie is vandaag sterk in de actualiteit. Naar aanleiding van het Vlor-advies over het stimuleren van studentenparticipatie, besteedde ook het Vlaamse Parlement in een hoorzitting aandacht aan het thema.¹ Op 9 mei 2017 bracht de Vlor een advies uit over het stimuleren van studentenparticipatie.² In haar antwoord op dit advies vraagt minister Crevits de Vlor om een concreet voorstel over hoe instellingen hun visie en beleid inzake studentenparticipatie kunnen expliciteren.

Dit nieuwe advies werd voorbereid door een werkgroep die werd samengesteld uit de geledingen van de Vlor, waarin alle partners hoger onderwijs vertegenwoordigd zijn. In deze werkgroep was de studentengeleding de grootste delegatie. De Vlor is tevreden dat de Vlaamse Vereniging voor Studenten (VVS) zijn delegatie heeft uitgebreid met die studentenraden die niet bij haar aangesloten zijn, conform de vraag van de minister.

2 Studentenparticipatie onder druk

Studentenparticipatie is in Vlaanderen decretaal verankerd. Studenten hebben daardoor inspraak in zowel het Vlaamse onderwijsbeleid, als in de diverse beleidsniveaus van de instellingen hoger onderwijs. Op die manier kunnen zij over uiteenlopende beleidsthema's hun visie kenbaar maken. Het gaat daarbij niet enkel om opleidingsgebonden dossiers, maar ook om opleidingsoverkoepelende thema's zoals de sociale voorzieningen, democratisering, etc. Studentenparticipatie bevordert enerzijds het democratische gehalte van het bestuur van de hogeronderwijsinstellingen en is anderzijds voor studenten een kans om zich te ontwikkelen tot mondige, kritische burgers.

De laatste jaren klinkt het steeds meer dat studentenparticipatie moeizamer loopt. Mandaten raken op Vlaams en lokaal niveau moeilijker ingevuld en studentenvertegenwoordigers geven aan dat het moeilijker wordt om hun engagement met hun studies te combineren.

In zijn eerder advies ging de Vlor in op een aantal drempels waar studentenparticipatie vandaag tegenaan loopt: gebrek aan motivatie, werkdruk, onvoldoende informatie, onvoldoende kennis van studentenvertegenwoordiging, gebrek aan faciliteiten, gebrek aan begeleiding. De Vlor suggereerde daarvoor een aantal oplossingen: een afdwingbaar statuut decretaal verankeren, faciliteiten, ondersteuning, begeleiding en het opstellen van een beleidsplan.

De Vlor is van mening dat studentenparticipatie voor instellingen meer moet zijn dan enkel het verlenen van het studentenstatuut. Elke instelling moet, samen met zijn studenten(raad), nadenken over de visie, ondersteuning, specifieke acties en middelen die zij daartegenover zet. Hoe kan studentenparticipatie binnen de instellingen nog verder gestimuleerd worden? Welke

---

¹ Hoorzitting in de Commissie Onderwijs van het Vlaams Parlement over studentenparticipatie in het kader van het Vlor-advies over het stimuleren van studentenparticipatie. 13 maart 2018: <https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/gedachtewisselingen-hoorzittingen/1239188>

² Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over het stimuleren van studentenparticipatie](#), 9 mei 2017.

instrumenten kunnen daarvoor gehanteerd worden? Dit advies is een verdere concretisering van het vorige.

3 Een gedeelde verantwoordelijkheid

De Vlor benadrukt dat het belangrijk is dat studenten **inspraak** hebben in het beleid. Studentenparticipatie is een win-win voor instelling en studenten: het bevordert de binding van studenten met hun instelling en het biedt de instelling de mogelijkheid om haar beleid af te stemmen op de noden van de studenten.

Studentenparticipatie is een **gedeelde verantwoordelijkheid** van de instelling en de studenten. De Vlor is voorstander van een **dialogmodel** waar in vertrouwen, constructief wordt samengewerkt.

Belangrijk is dat zich **een instellingscultuur** ontwikkelt waar studentenparticipatie een integraal en wezenlijk deel uitmaakt van het instellingsbeleid. Hiertoe moeten bestaande regels, rechten en instrumenten duidelijk en formeel geëxpliciteerd worden zodat alle deelnemers aan het overleg hiervan op de hoogte zijn.

4 Concretiseren van het instellingsbeleid

4.1 Beleid rond studentenparticipatie invoegen in het stuvo-beleidsplan?

De minister vroeg zich in haar reactie op het Vlor-advies van 9 mei 2017 af of het geen optie kon zijn om het beleidsplan studentenparticipatie dat de Vlor in zijn advies voorstelde, onder te brengen in het beleidsplan voor studentenvoorzieningen (stuvo). De studentenwerking is immers al decretaal opgenomen als zesde werkveld van de studentenvoorzieningen. En als dit niet mogelijk zou blijken, vroeg zij de Vlor na te denken over hoe studentenparticipatie een stevige plaats kan krijgen in het instellingsbeleid, zonder bijkomende planlast maar met een maximale garantie op studentenbetrokkenheid.

De Vlor is geen voorstander om het beleidskader van een instelling hoger onderwijs rond studentenparticipatie - onder welke vorm dan ook -, in te schuiven in het stuvo-beleidsplan omdat:

- met 'studentenwerking' in het zesde werkveld van de studentenvoorzieningen, geen beleid rond studentenparticipatie bedoeld wordt, maar 'de organisatie of de ondersteuning van initiatieven van of voor studenten op sociaal, sportief, maatschappelijk, ecologisch of cultureel vlak, tot doel heeft';³
- de leden van de stuvo-raad geen experts studentenparticipatie zijn;
- studentenparticipatie betrekking heeft op de totaliteit van de werking van de instelling. Het gaat dus breder dan studentenvoorzieningen. Het gaat ook over onderwijs, onderzoek, financieel beleid. Dit zijn niet de bevoegdheden van de stuvo-raad;

---

³ Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II.348.

- het onderbrengen van studentenparticipatie onder het zesde werkveld van de studentenvoorzieningen een devaluatie zou betekenen van studentenparticipatie omdat de stuvo-raad bevoegd is voor minder beleidsdomeinen;
- dit een uitholling zou betekenen van de stuvo-middelen.

4.2 Decretale aanpassingen

Hoe kunnen de instellingen hun beleid en visie dan wel meer en beter concretiseren met maximale garanties voor studentenbetrokkenheid bij het instellingsbeleid? De Vlor suggereert daarvoor enkele decretale aanpassingen, en vraagt aan de minister om die te realiseren via ODXXIX.

De Vlor vindt het belangrijk om op korte termijn de tekst van het decreet⁴ te detailleren en te versterken zodat het zowel voor instellingen als studenten meer houvast biedt over het beleidskader, de rechtspositieregeling van de student en de middelen die de instelling besteedt aan studentenvertegenwoordiging.

Daarnaast moet ook werk gemaakt worden van transparante en afdwingbare afspraken op instellingsniveau over dezelfde thema's, maar ook over de ondersteuning die aan de studentenraad wordt toegekend. Dit gebeurt in nauw overleg tussen het instellingsbestuur en de studentenraad.

5 Studentenparticipatie sterker verankeren in het instellingsbeleid

5.1 Nood aan een beleidskader

Voor de Vlor is het een absolute noodzaak dat binnen elke Vlaamse instelling hoger onderwijs werk gemaakt wordt van een beleid rond studentenparticipatie. Daarom vraagt de raad om decretaal te verankeren dat elke instelling daartoe een **beleidskader** moet uitwerken. Dit kan gebeuren onder de vorm van een beleidsplan en/of het verder concretiseren van het participatiereglement, maar er zijn ook nog andere formules mogelijk. Hoe een instelling dit samen met de studenten aanpakt, behoort aan haar autonomie. De keuze wordt gemaakt in dialoog tussen instelling en studenten.

Als de instelling in samenspraak met de studentenraad kiest voor een **beleidsplan** studentenparticipatie, dan bevat dit de visie van de instelling op studentenparticipatie en de strategische doelstellingen daarbij. Het is een generieke beschrijving van de beleidskeuzes. Elke instelling vult dit in op een manier die bij haar context, eigenheid en mogelijkheden past. Het beleidsplan wordt door de studentenraad en het instellingsbestuur goedgekeurd. Als een van beide partners om een beleidsplan vraagt, dan moet de andere partner hieraan zijn medewerking verlenen.

---

⁴ Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Deel II - Titel 5 – Rechtspositie en medezeggenschap van de student.

De Vlor vraagt dat de instelling haar beleid omtrent studentenparticipatie ook duidelijk vertaalt in haar **organogram** (plaats van de studentenraad, de ombudsdienst, de personele ondersteuning, ...).

Elke instelling is vandaag al decretaal verplicht om een **participatiereglement** op te stellen.⁵ Dit bevat minimaal:

- de procedureregels die bij het uitoefenen van de participatierechten van de studentenraad in acht moeten genomen worden;
- de wijze waarop geschillen over de uitvoering van deze titel of over de interpretatie van een bepaling van het participatiereglement worden beslecht door middel van vormen van arbitrage of bemiddeling;
- de samenstelling en functioneringswijze van de participatiecommissies of raden.

De Vlor vraagt dat in het participatiereglement bijkomend wordt geëxpliciteerd waar/bij wie studenten terechtkunnen als de instelling haar (decretale) verplichtingen niet nakomt. Het toezicht op het naleven van decretale verplichtingen, behoort normaliter tot de bevoegdheid van de regeringscommissaris. Studenten zijn hiervan niet altijd op de hoogte.

De Vlor vindt het participatiereglement een goed instrument dat gebruikt moet worden om gericht in te spelen op de noden van de studenten in de specifieke instellingscontext. Het is afdwingbaar en bevat de rechtsbescherming van de student. Het moet in dialoog met de studentenraad tot stand komen en studenten ook de mogelijkheid geven om studentenparticipatie in alle breedte concreet te realiseren. Ter voorbereiding van ODXXIX moet bekeken worden welke minimale elementen geregeld moeten worden in het participatiereglementen om studenten zo meer slagkracht te geven.

5.2 Rechtspositieregeling van de student

De Vlor vraagt dat:

- het **statuut** van studentenvertegenwoordiger afdwingbaar is. Dit is vandaag nog onvoldoende het geval.
- de studentenraad samen met het instellingsbestuur een **lijst** opmaakt met die mandaten die wel en niet voor erkenning in aanmerking komen.⁶ Bovendien vraagt de Vlor dat deze lijst jaarlijks en tussentijds aangepast kan worden. De procedure voor (flexibele) toevoeging en intrekking moet duidelijk vastliggen.
- het statuut **automatisch** wordt toegekend bij het opnemen van een in aanmerking komend intern of extern mandaat en dat het geldt voor alle niveaus van vertegenwoordiging (intern en extern).
- de instelling een onafhankelijk functionerende ombudsdienst voorziet en deze ook een duidelijke plaats geeft in het organogram van de instelling.⁷

---

⁵ Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II. 332.

⁶ Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II. 334, §2: *Het instellingsbestuur legt, in samenspraak met de studentenraad, een lijst vast met de mandaten waarvoor het statuut, vermeld in paragraaf 1, van toepassing is. Daarbij houdt zij ook rekening met mandaten op supra-instellingsniveau.*

⁷ Decretaal is vandaag een ombudsdienst voorzien. De Vlor vraagt echter bijkomend dat deze onafhankelijk kan functioneren. Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II. 334, §3.

Het decreet voorziet volgende **faciliteiten**: de wijze waarop onderwijsactiviteiten en examens op flexibele wijze kunnen worden gepland en afgeweken kan worden van de verplichte aanwezigheid, de werk- en examenvormen en de indiendata voor bepaalde opleidingsonderdelen.⁸ Voor de Vlor behoeft dit geen uitbreiding. Hij vraagt wel dat deze faciliteiten:

- kunnen ingezet worden voor alle effectief opgenomen mandaten (intern en extern);
- ook gelden bij stages (in overleg met de stagegever, mits de nodige afspraken over inhaalopdrachten of -uren als onderdeel van de stageovereenkomst;
- ook effectief toegekend worden. Alle docenten moeten zich daaraan houden en de instelling moet toekijken op naleving ervan.

5.3 Middelen voor de studentenraad en studentenvertegenwoordiging

De Codex Hoger Onderwijs voorziet dat de instelling de studentenraad financieel ondersteunt.⁹ Volgens de bepalingen van het decreet kan die ondersteuning enkel gebeuren op basis van een werkplan van de studentenraad. De Vlor vindt het belangrijk dat deze financiële ondersteuning op een adequate manier gebeurt en met een realistisch begroot budget. De Vlor vraagt dat instellingen de manier waarop het budget wordt vastgelegd, in elk geval sterker verankeren.

Het budget wordt vastgelegd door het instellingsbestuur op voorstel van de studentenraad. In het participatiereglement wordt transparant omschreven welke procedure gevolgd moet worden indien de twee partijen niet tot een vergelijk komen. De Vlor denkt hierbij in eerste instantie aan een bemiddeling door de onafhankelijk functionerende ombudsdienst. Indien deze interne bemiddeling niet lukt en vastgesteld wordt dat de instelling haar decretale engagement niet nakomt, kan de regeringscommissaris optreden. Als geormerkte middelen deel uitmaken van het budget, dan moet dit vooraf helder tussen de betrokken partijen afgesproken worden.

Daarnaast geeft de Vlor de instellingen ook als aandachtspunt mee dat zij meer en correcter aandacht moeten besteden aan de vergoeding van de gemaakte onkosten. Studenten moeten gemaakte onkosten vandaag meestal pre-financieren. Dit is niet altijd evident, ook omdat zij deze kosten niet altijd onmiddellijk terugbetaald krijgen. Voor sommige studenten is dit een drempel om een mandaat in studentenvertegenwoordiging op te nemen. Het is daarom belangrijk dat werk gemaakt wordt van prefinanciering door de instelling en van een transparante en snelle procedure voor terugbetaling van onkosten.

---

⁸ Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II. 334: *de wijze waarop onderwijsactiviteiten en examens op flexibele wijze kunnen worden gepland en afgeweken kan worden van de verplichte aanwezigheid, werk- en examenvormen en indiendata voor bepaalde opleidingsonderdelen.*

⁹ Codex Hoger Onderwijs. 11 oktober 2013. Artikel II. 333: *Het bestuur kent aan de studentenraad de nodige infrastructuurele, financiële of administratieve ondersteuning toe. De studentenraad dient daartoe een werkplan in.*

5.4 Ondersteuning

5.4.1 Personele ondersteuning

Als de instelling studentenparticipatie ernstig neemt, dan voorziet zij in haar organogram een functie die studentenparticipatie behartigt. Een verantwoordelijke die de liaison is tussen de instelling en de studentenraad.

Zoals andere diensten van of verbonden aan de instelling hoger onderwijs, moet een studentenraad ook de mogelijkheid krijgen om een beroep te doen op stafmedewerkers en/of jobstudenten (of deze aan te stellen). Zij kunnen de administratieve en inhoudelijke ondersteuning van de studentenraad opnemen.

5.4.2 Vorming

De Vlor vindt het belangrijk dat het recht op vorming wordt geëxpliciteerd in het beleidskader. De instelling moet in elk geval een procedure voorzien waarmee de studentenraad vorming kan aanvragen.

5.4.3 Validering

Studentenvertegenwoordiging kan ook aan bod komen als een opleidingsonderdeel met een beperkt aantal studiepunten, toegankelijk voor alle studenten. Dit kan ook onder de vorm van 'community service learning'.¹⁰ Op die manier leren alle studenten wat studentenvertegenwoordiging precies inhoudt.

5.4.4 Logistiek

De Vlor vraagt dat afspraken gemaakt worden over op welke logistieke ondersteuning de studentenraad aanspraak kan maken. De Vlor denkt hierbij minimaal aan: een lokaal, printfaciliteiten en catering. De drempels om logistieke ondersteuning te verkrijgen moeten in elk geval zo laag mogelijk gehouden worden.

6 Tot slot

6.1 Een systeembrede analyse

Studentenparticipatie moet erkend worden op alle echelons van de instelling. Het vraagt aandacht, tijd, middelen en een draagvlak in de instelling. Belangrijk is dat nagedacht wordt over een coherent en gericht beleid. Het beleidskader studentenparticipatie kan aan bod komen bij de instellingsreview. De Vlor vindt bovendien dat het beleid inzake studentenparticipatie een thema kan zijn bij een systeembrede analyse in kwaliteitszorg. Daarbij wordt instellingsoverschrijdend een thema belicht en geanalyseerd door de NVAO.

---

¹⁰ In een Community Service Learning-opleidingsonderdeel gaan studenten op basis van een theoretisch kader een concreet maatschappelijk engagement aan en reflecteren hierover.

6.2 Communicatie

De Vlor vraagt de overheid om werk te maken van een brochure over studentenparticipatie waarin aan studentenraden wordt uiteengezet welke instrumenten zij tot hun beschikking hebben om studentenparticipatie in hun instelling te stimuleren en die zij kunnen gebruiken in hun onderhandeling met het instellingsbestuur. De Vlor gaat ervan uit dat zij zich daarvoor ook kunnen laten bijstaan door hun koepelorganisatie.

6.3 Diversiteit

De studentenvertegenwoordiging is vandaag te weinig representatief voor de diverse samenstelling van de studentenpopulatie. Dit kan verschillende oorzaken hebben: doelgroepstudenten kennen de cultuur van vertegenwoordiging misschien minder goed, of zij zien niet in hoe zij dit kunnen combineren met een studentenjob... De Vlor vindt het belangrijk dat elke instelling nadenkt hoe *alle* studenten bij studentenparticipatie betrokken kunnen worden. In sommige instellingen kan dit via een samenwerking met zelforganisaties of studentenverenigingen.

Isabelle De Ridder
secretaris Raad Hoger Onderwijs

Veerle Hendrickx
voorzitter Raad Hoger Onderwijs